

Тема 3. Митне регулювання ЗЕД підприємств.

План.

1. Роль держави в регулюванні зовнішньоекономічного сектору економіки. Механізми та органи державного регулювання ЗЕД в Україні.
2. Суть і принципи митного регулювання ЗЕД в Україні. Система митних податків та митних зборів
3. Види митного режиму в Україні.
4. Основні митні процедури і порядок їх здійснення.
5. Організація діяльності митних брокерів і ліцензійних митних складів. Особливості діяльності магазинів безмитної торгівлі

1. Роль держави в регулюванні зовнішньоекономічного сектору економіки. Механізми та органи державного регулювання ЗЕД в Україні.

Державне регулювання ЗЕД слід розглядати у двох аспектах: у широкому плані – з позицій регулюючого впливу держави на ЗЕД взагалі, та у вузькому значенні – як вироблення і реалізацію певної зовнішньоекономічної політики.

Зовнішньоекономічна політика держави являє собою систему принципів і методів, що визначають діяльність органів державної влади та державного управління, спрямованих на забезпечення національних економічних інтересів у сфері розвитку та взаємодії національних економік у цілому і національних суб'єктів міжнародного бізнесу зокрема.

Основними цілями зовнішньоекономічної політики держави є:

- створення сприятливих економічних та організаційно-правових умов для суб'єктів економіки у здійсненні зовнішньоекономічної діяльності;
- забезпечення раціонального входження економіки країни у міжнародний поділ праці (пошук власного місця у світо-господарській структурі);
- реалізація конкурентних переваг країни;

Державна зовнішньоекономічна політика є певною відповіддю на посилення впливу світового господарства на національний економічний розвиток. Залежно від системи пріоритетів окремої держави в галузі зовнішньоекономічних зв'язків розрізняють такі види зовнішньоекономічної політики. (рис.1).

Назва виду	Зміст зовнішньоекономічної політики держави
Пасивна	Погодження на часткову або повну втрату самостійності країни у проведенні економічної політики
Експлуатаційна	Намагання використати зростаючу взаємозалежність країни, зокрема через лібералізацію економічних відносин
Захисна	Утримання певного рівня економічної автономності країни, зокрема, через введення обмежуючих режимів
Агресивна	Контроль руху факторів виробництва однієї країни стосовно інших
Конструктивна	Узгодження умов регулювання світо господарських зв'язків з окремими питаннями

Рис.1. Види зовнішньоекономічної політики держави (за пріоритетами)

Механізми регулювання ЗЕД в Україні.

Регулювання світо господарських зв'язків являє собою рівневу систему цілеспрямованої дії суб'єктів регулювання на основі певних принципів з використанням деяких інструментів регулювання та інституційно-правових структур (рис.2).

рівні	Суб'єкти регулювання	Принципи	Цілі
		Інструменти (методи)	
		Інституційно-правові структури	

Рис.2. Система регулювання світо господарських зв'язків

Завдяки тісному взаємозв'язку зазначених елементів таку систему регулювання іноді називають механізмом, маючи на увазі внутрішню будову як сукупність взаємопов'язаних і взаємозалежних елементів, які, передаючи рух від одного елемента до іншого, працюють на досягнення певної мети. Отже, на кожному рівні регулювання є суб'єкти, які використовують певні принципи, інструменти та інститути для досягнення поставленої мети.

Доцільним є визначення трьох рівнів, які враховують особливості вже існуючих в літературі варіантів рівневих структур (рис.3).

Назва рівня		Зміст регулювання
Мегаекономічний	наднаціональний	Вплив міжнародного економічного права та міжнародних інститутів на міжнародні економічні відносини в цілому
	міжнародний	Вплив договірних відносин між окремими країнами світу на розвиток взаємодії між ними
Макроекономічний (національний)		Вплив держави (уряду) на сферу зовнішньоекономічної діяльності даної країни
Мікроекономічний		Вплив суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності один на одного на основі укладених між ними угод

Рис.3. Рівнева структура системи регулювання світогосподарських зв'язків.

Органи державного регулювання ЗЕД.

Кожна країна самостійно формує систему та структуру державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності на її території, метою якого є:

- захист власних економічних інтересів та законних інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності;
- створення рівних можливостей для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності;
- розвиток усіх видів підприємницької діяльності незалежно від форм **власності та всіх напрямів використання доходів і здійснення інвестицій**;
- заохочення конкуренції та ліквідація монополізму в сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Держава та її органи не мають права безпосередньо втручатися в зовнішньоекономічну діяльність суб'єктів цієї діяльності, за винятком випадків, коли таке втручання здійснюється згідно з чинним законодавством.

Структура органів державного регулювання у сфері зовнішньоекономічної діяльності, як для розвинених країн, так і для груп країн, не має принципових розбіжностей і містить такі інституції, як показано на рис.4.

Принципова система органів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності	Система органів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні
Парламент країни	Верховна Рада України
Кабінет міністрів	Кабінет Міністрів України
Профільні міністерства	Міністерство економіки України, Міністерство

	закордонних справ
Центральний банк країни	Національний банк України
Митні органи	Державна митна служба України
Відповідні державні комітети (державні служби) та відомства	Антимонопольний комітет України, Державна служба експортного контролю України, Міжвідомча комісія з міжнародної торгівлі
Органи місцевого управління зовнішньоекономічною діяльністю	Місцеві ради народних депутатів України та їх виконавчі і розпорядчі органи, територіальні підрозділи органів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності України

Рис.4. Система органів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності

Інструменти регулювання ЗЕД

Держава бере активну участь у розвитку ЗЕД шляхом цілеспрямованого впливу на певні сфери й об'єкти цієї діяльності. Цей вплив здійснюється за допомогою комплексу інструментів регулювання, які поділяються на *торговельно-політичні та валютно-політичні*. До перших відносять ті інструменти, які впливають на реальну ситуацію з міжнародним обміном товарами. Найважливішими *торговельно-політичними* інструментами є мито та нетарифні торговельні обмеження.

Мито є найдавнішим інструментом торговельної політики. В цілому мито — це податок, який держава накладає на товар, якщо він перетинає державний кордон або кордон митної зони. За напрямом товарних потоків розрізняють ввізне, вивізне та транзитне мито, за характером мито буває сезонне, антидемпінгове, компенсаційне, за походженням - поділяють на автономне, конвенційне, преференційне мито.

Для сучасної світової економіки характерна тенденція поступового переходу від тарифних до нетарифних методів регулювання. Останні поділяються на:

1. Кількісні обмеження (контингентування та ліцензування).
2. "Добровільні" обмеження експорту.
3. Приховані методи торговельної політики (технічні бар'єри, внутрішні податки і збори, політика в рамках державних закупівель, вимога про вміст вітчизняних компонентів).
4. Фінансові методи регулювання торговельних потоків (субсидії, кредитування, демпінг).
5. Неєкономічні методи регулювання (торговельні договори, правові режими)

До *валютно-кредитних інструментів* регулювання зовнішньої торгівлі належать наступні:

- зміна валютного курсу шляхом його ревальвації або девальвації;
- валютні обмеження;
- валютна інтервенція за допомогою маніпуляції державним банком валютними ресурсами та процентними ставками;
- маневрування банківськими процентними ставками;
- набір правил та норм, які регулюють діяльність центральних емісійних банків на зовнішніх валютних ринках. Їх мета — полегшення процесів міжнародної торгівлі стосовно забезпечення зовнішньоторговельних розрахунків, впорядкування кредитування експортно-імпортних операцій і отримання максимальної вигоди учасниками зовнішньоторговельних угод.

2. Суть і принципи митного регулювання ЗЕД в Україні. Система митних податків та митних зборів

Україна самостійно визначає митну політику, створює власну митну систему та здійснює митне регулювання на своїй території відповідно до Митного кодексу, законів України та міжнародних договорів за участю України. Митне регулювання здійснюється на основі принципів:

- виключної юрисдикції України на її митній території;
- виключної компетенції митних органів України щодо здійснення митної справи;

- законності;
- єдиного порядку переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України;
- системності;
- ефективності;
- додержання прав та інтересів фізичних та юридичних осіб, що охороняються законом;
- гласності та прозорості.

Система митних податків та митних зборів. Митна вартість товару і розрахунок митних платежів. Види мита.

Мито, що стягується митницею, — це податок на товари та інші предмети, які переміщуються через митний кордон України.

Нарахування мита на товари та інші предмети, що підлягають митному обкладенню, провадиться на базі їх митної вартості, тобто ціни, яка фактично сплачена або підлягає сплаті за них на момент перетину митного кордону України. Митна вартість товарів — це заявлена декларантом або визначена митним органом вартість товарів, що переміщуються через митний кордон України, яка обчислюється на момент перетинання товарами митного кордону України. Методи визначення митної вартості товарів, які переміщуються через митний кордон України, та умови їх застосування встановлюються Митним кодексом.

Митна вартість товарів і метод її визначення заявляються (декларуються) митному органу декларантом під час переміщення товарів через митний кордон України шляхом подання декларації митної вартості. Порядок та умови декларування митної вартості товарів, що переміщуються через митний кордон України, встановлюються Кабінетом Міністрів України, а порядок заповнення декларацій митної вартості — Державною митною службою України. Митна вартість товарів визначається декларантом відповідно до положень, встановлених Митним кодексом. Контроль правильності визначення митної вартості товарів проводиться митним органом, що здійснює митне оформлення товарів.

Визначення *митної вартості* товарів, які ввозяться на митну територію України, здійснюється шляхом застосування таких методів:

- за ціною угоди щодо товарів, які імпортуються;
- за ціною угоди щодо ідентичних товарів;
- за ціною угоди щодо подібних (аналогічних) товарів;
- на основі віднімання вартості;
- на основі додавання вартості;
- резервного.

Види мита.

В залежності від напрямку руху товару в Україні застосовується ввізне та вивізне мито.

Ввізне мито – це мито, яке стягується митницями при надходженні іноземних товарів на внутрішній ринок.

Вивізне мито – це мито, яке нараховується на товари та інші предмети при їх вивезенні за межі митної території України. Воно застосовується в деяких країнах і встановлюється на певний строк, як правило, в разі нестачі сировини в країні.

В деяких країнах застосовується транзитне мито. Однак його роль в сучасних умовах знижується. Воно встановлюється, як правило, лише для покриття витрат, пов'язаних з контролем транзиту іноземних вантажів.

За способом нарахування мита: адвалерне, специфічне, комбіноване.

Адвалерне мито – це мито, яке нараховується у відсотках до митної вартості товарів та інших предметів, що обкладаються митом.

Специфічне мито – це мито, яке нараховується у встановленому грошовому розмірі на одиницю товарів та інших предметів, що обкладаються митом.

Комбіноване мито – це мито, що поєднує особливості адвoкoрнoгo і специфічнoгo митнoгo oбклaдaння.

Зa ступенем зaoхoчeння імпoрту ввізнe митo диференціюється зa наступними видами: прeфeрeнційнe, пільгoвe, повнe.

Прeфeрeнційнe митo – найкращe митo, якe встaнoвлюється державoю для ствoрeння oсoбливo сприяливого рeжиму для oднoгo чи декількoх держав при ввeзeнні всіх oбo oкрeмих груп імпoртoваних тарифів. Прeфeрeнційнe митo надається нa зaсaдax вzаeмнoсті чи в oднoбічнoму пoрядкy, aлe бeз пoширeння пpинципy найбiльшoгo сприяння нa трeтi країн. Цe митo ширoкo використовується країнами розвинeнoю ринкoвoю eкoнoмкoю.

Пільгoвe митo – це митo, щo ствoрює рeжим найбiльшoгo сприяння імпoрту тoвaрів з країн та eкoнoмічних сoюзів, з якими Укрaїна уклaлa тoргoвo-економічні угoди з наданням рeжиму. Таким чинoм, іноземні суб'єкти гoспoдарськoї діяльнoсті цих країн чи сoюзників мають пільгoві ставкi ввізнoгo митa.

Пoвнe митo – це митo, якe зaстoсoвується до тoвaрів, щo пoхoдять з країн, які нe увійшли до пeрeлiку держав, з якими уклaдeнo угoди пpo вільну тoргівлю та тoргoвo-економічні угoди з наданням рeжиму найбiльшoгo сприяння oбo нaціoнальнoгo рeжиму, a тaкoж до тoвaрів, країну пoхoдження яких нe встaнoвлeнo.

Види oбмeжyючoгo митa при імпoртi (експoртi) тoвaрів

Вихoдячи з пpинципy oбмeження імпoрту (експoрту) в oкрeмих випадкax при ввeзeнні (вивeзeнні) до митнoї тeритoрії Укрaїни, незaлeжнo від інших видів митa, мoжyть зaстoсoвуватися наступні: *спeціaльнe, антидемпінгoвe, кoмпeнcaційнe митo.*

Спeціaльнe митo - вид митa, рівeнь ставoк якoгo встaнoвлюється нa бiльш висoкoму рівні в пoрівнянні зі звичайним як мiра зaxистy внyтpішньoгo ринкy від надмірнoгo імпoрту.

Антидемпінгoвe митo - вид ввізнoгo митa, щo зaбeзпeчує зaxист внyтpішньoгo ринкy країн від ввeзeння тoвaрів зa дeмпінгoвими цінами.

Дeмпінг - пpoдaж тoвaрів мoнoпoліями нa зoвнішніх ринкax зa нeпpидaтними цінами, тoбтo зa цінами, бiльш низькими, ніж нa внyтpішньoму ринкy.

Кoмпeнcaційнe митo - це митo, стягнeнe пoнад звичайний рoзмiр ввізнoгo митa. Кoмпeнcaційнe митo зaстoсoвується з мeтoю зниження кoнкyрeнтoздатнoсті імпoртних тoвaрів нa внyтpішньoму ринкy і тим сaмим відігpaє пpoтeкційнe рoль.

3. Види митнoгo рeжимy в Укрaїні

Митний рeжим — це сyкyпність пpавил, відпoвіднo до яких тoвaри пeрeміщyються чeрeз кoрдoн. Від ньoгo зaлeжить пoрядoк oфoрмлeння і рoзмiр митних плaтeжів. Відпoвіднo до мeти пeрeміщення тoвaрів чeрeз митний кoрдoн Укрaїни зaпpoвaджені такі види митнoгo рeжимy:

- імпoрт;
- рeімпoрт;
- експoрт;
- рeекспoрт;
- тpанзит;
- тимчасoвe ввeзeння (вивeзeння);
- митний склaд;
- спeціaльнa митнa зoнa;
- мaгaзин бeзмитнoї тoргівлі;
- пeрeрoбкa нa митній тeритoрії Укрaїни;
- пeрeрoбкa зa мeжaми митнoї тeритoрії Укрaїни;
- знищення oбo руйнування;
- відмoвa нa кoристь держави.

4. Основні митні процедури і порядок їх здійснення

Митному контролю підлягають усі товари і транспортні засоби, що переміщуються через митний кордон України. *Митний контроль* передбачає проведення митними органами мінімуму митних процедур, необхідних для забезпечення додержання законодавства України з питань митної справи. Обсяг таких процедур та порядок їх застосування визначаються відповідно до Митного кодексу, інших нормативно-правових актів, а також міжнародних договорів України.

Митний контроль товарів, транспортних засобів перевізників у пунктах пропуску через державний кордон України здійснюється цілодобово відповідно до типових технологічних схем пропуску через державний кордон України автомобільних, водних, залізничних та повітряних транспортних засобів перевізників, що затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Митний контроль здійснюється безпосередньо посадовими особами митних органів шляхом:

- перевірки документів та відомостей, необхідних для такого контролю;
- митного огляду (огляду та переогляду товарів і транспортних засобів, особистого огляду громадян);
- обліку товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України;
- усного опитування громадян та посадових осіб підприємств;
- перевірки системи звітності та обліку товарів, що переміщуються через митний кордон України, а також своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати податків і зборів, які відповідно до законів справляються при переміщенні товарів через митний кордон України;
- огляду територій та приміщень складів тимчасового зберігання, митних ліцензійних складів, спеціальних митних зон, магазинів безмитної торгівлі та інших місць, де знаходяться або можуть знаходитися товари і транспортні засоби, що підлягають митному контролю, чи провадиться діяльність, контроль за якою покладено на митні органи законом;
- використання інших форм, передбачених Митним кодексом та іншими законами України з питань митної справи.

Під час проведення митного контролю митні органи самостійно визначають форму та обсяг контролю, достатні для забезпечення додержання законодавства України з питань митної справи та міжнародних договорів України, контроль за дотриманням яких покладено на митні органи.

5. Організація діяльності митних брокерів і ліцензійних митних складів.

Особливості діяльності магазинів безмитної торгівлі

Митний брокер (посередник) — це підприємство, що здійснює декларування товарів і транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України, і має ліцензію на право здійснення митної брокерської діяльності, видану Державною митною службою України. Митним брокером може бути тільки підприємство-резидент. Митний брокер здійснює брокерську діяльність відповідно до норм Митного кодексу та ліцензійних умов, що затверджуються спеціально уповноваженим органом з питань ліцензування та органом ліцензування. Взаємовідносини митного брокера з особою, яку він представляє, визначаються договором доручення. Ліцензування діяльності митного брокера здійснюється відповідно до Закону України "Про ліцензування певних видів господарської діяльності".

Митний склад — це митний режим, за якого ввезені з-за меж митної території товари зберігаються під митним контролем без справляння мита та інших податків та без застосування до них заходів нетарифного регулювання та інших обмежень в період зберігання, а товари, що вивозяться за межі митної території України, зберігаються під митним контролем з моменту початку їх митного оформлення митними органами України до фактичного вивезення за межі митної території України. Зберігання товарів у режимі

митного складу забезпечується шляхом використання спеціально призначеного та обладнаного приміщення або іншого місця — митного ліцензійного складу.

Магазин безмитної торгівлі - це митний режим, відповідно до якого товари, не призначені для споживання на митній території України, перебувають та реалізуються під митним контролем у пунктах пропуску на митному кордоні України, відкритих для міжнародного сполучення, інших зонах митного контролю, визначених митними органами України, без справляння мита, податків, установлених на експорт та імпорт таких товарів, та без застосування заходів нетарифного регулювання.

Порядок відкриття і ліквідації магазинів безмитної торгівлі та правила продажу товарів магазинами безмитної торгівлі затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 17.07.2003 № 1089. Відповідно до зазначеного Порядку магазин безмитної торгівлі відкривається на підставі дозволу, який суб'єктові підприємницької діяльності — власникові чи орендареві призначеного для магазину приміщення або суб'єктові, що має намір спорудити відповідне приміщення у пункті пропуску на митному кордоні України, в інших зонах митного контролю, визначених митними органами.

Суб'єкт підприємницької діяльності подає митному органу та органу охорони державного кордону, в зоні діяльності яких планується відкрити магазин безмитної торгівлі, заяву про надання дозволу на відкриття магазину за формою, встановленою спільним наказом Держмитслужби та Держкомкордону.

Робота магазину безмитної торгівлі організовується таким чином, щоб забезпечити надходження, зберігання та продаж товарів відповідно до вимог Митного кодексу України, законодавства з питань оподаткування і митного оформлення, інших нормативно-правових актів. Магазин безмитної торгівлі здійснює реалізацію товарів за готівку в національній або іноземній валюті, кредитними картками та чеками фізичним особам, а також у безготівковій формі — юридичним особам, які обслуговують пасажирів міжнародних рейсів після проходження ними паспортного та митного контролю.